

"Bittecrübe, madde asıl değil ki, vücud ona müsahhar kalsın ve tâbi' olsun. Belki madde, bir mâna ile kaimdir. İşte o mâna, hayattır, ruhtur..." Devamıyla izah eder misiniz?

"Bittecrübe, madde asıl değil ki, vücud ona müsahhar kalsın ve tâbi' olsun. Belki madde, bir mâna ile kaimdir. İşte o mâna, hayattır, ruhtur. Hem bilmüşahede madde, mahdum değil ki her şey ona irca' edilsin. Belki hâdimdir, bir hakikatın tekemmülüne hizmet eder. O hakikat, hayattır. O hakikatın esası da ruhtur. Bilbedahe madde hâkim değil ki, ona müracaat edilsin, kemalât ondan istenilsin. Belki mahkûmdur, bir esasın hükmüne bakar, onun gösterdiği yollar ile hareket eder. İşte o esas; hayattır, ruhtur, şuurdur. Hem bizzarure madde lüb değil, esas değil, müstekar değil ki, işler ve kemalât ona takılsın, ona bina edilsin; belki yarılmağa, erimeğe, yırtılmağa müheyya bir kışırır, bir kabuktur ve köpüktür ve bir surettir."

Bu ifadelerle kâinatın tümünde vazife yapan her şey **"kelimelere, cümlelere"** benzetilmiş, onların hayata hizmet etmekle mâna kazandıkları nazara verilmiştir. Hayat bu varlık âleminin mânası hükmündedir. Bu hakikat en açık şekilde insanda kendini gösterir. Bedendeki bütün organların şekilleri, yerleri, büyüklükleri ve vazifeleri hep hayata göre ayarlanmıştır. Yani o organların tümü birer kelime gibidir ve ruha hizmet etmekle mâna kazanırlar. Hayat olmasa ne midenin hazmından sözedilebilir, ne gözlerin görmesinden, ne kalbin kan pompalamasından, ne böbreklerin süzmesinden...

Kâinat hayata hizmet ettiği gibi, bu âlemin bir küçük misali olan insanda da beden ruha hizmet etmektedir. Kâinat da hadimdir, beden de. Mahdum olan, yani hizmet edilen hayattır, ruhtur.

Burada geçen **"hayat"** kelimesi umumî bir ifadedir, bitki hayatını da içine alır. Ruh sadece hayvanlarda ve insanlarda bulunur ve hayat ruhun bir sıfatıdır.

Dersin devamında bu hususta farklı teşbihlere yer verilmiştir.

Madde hâkim değil, mahkûmdur; yaptığı işleri kendi isteğiyle ve iradesiyle değil, her şeye hükmeden Rabbinin emri istikametinde yapmaya mecburdur. Ne dünya yürüncesini değiştirebilir, ne atmosfer bir başka gezegene göç edebilir, ne de

---

insandaki bir organ yahut bir hücre ruhun emri dışında bir iş görebilir. İç âlemimizdeki bu mutlak itaatin açık misalleri dış âlemimizde yakinen görünmekte ve bilinmektedir. Eller mahkûmdur, kendi istekleriyle tutmazlar, kendi dediklerini yazmazlar; ruh ne emrederse onu yerine getirirler. Ayaklar da mahkûmdur, kendi keyiflerine göre yürümezler, ruh nereyi isterse oraya giderler.

Bir çekirdeğin kabuğu, içindeki özün korunması içindir. Çekirdeğin lüb kısmı inkişaf ettikçe kabuğu zayıflamaya, yarılmaya, yırtılmaya başlar, tâ ki o çekirdekte **“manevî kader kalemiyle”** planı çizilmiş olan meyve ortaya çıkabilsin, boy gösterebilsin.

Öz olmasa kabuk hiçbir mâna ifade etmez.

Bu kâinatın tümü de hayata göre kabuk ve kışır mesabesinde. Hayat olmasa, ne güneşin ışığı bir mâna ifade eder, ne yeryüzünün atmosferle kaplanmış olması. Gece ile gündüzün, kışla yazın, oksijenle hidrojenin, demirle bakırın da bir farkı olmaz.

“Hem madde esas değil,...,yarılmağa, erimeğe, yırtılmağa müheyya bir kışırdır, bir kabuktur ve köpüktür ve bir surettir.”

Kabuk ve suret teşbihleri üzerinde durmuş olduk. Köpük benzetmesine de kısaca temas edelim. Biz, kabuğun içinde bir lüb bulunduğunu ve kelimenin suretinin arkasında bir mânanın hükmettiğini aklen biliyor ve görüyoruz. Aynı şekilde köpüklerin arkasında da bir denizin var olduğunu biliyoruz. O denizin varlığına göre köpüğün varlığı çok aşağı bir derecededir. Deniz olmasa köpük de olmaz. Mâna olmasa, suret ortaya konmaz, öz olmasa kabuk yaratılmaz.

Bütün bu misaller, **“Madde asıl değil.”** hakikatini ispat etmekte ve kâinatın şu görünen maddesinin arkasında hayatın ve ruhun hükmettiğini nazara vermektedirler.